

บทที่ 5

เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านภูสอย

ประเด็นการพิจารณาในหัวข้อนี้ คือความสนใจสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในหมู่บ้านมีสำนึกในความเป็นม้งที่แตกต่างกันไปบ้าง หมู่บ้านม้งภูสอยในปัจจุบันมีความคล้ายคลึงกับหมู่บ้านม้งอื่น ๆ เกี่ยวกับการมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก มีม้งต่างกลุ่มแต่ตระกูล และมีอิทธิพลของศาสนาอื่นเข้ามาทำให้เกิดความแตกต่างกันในการนับถือศาสนาของชาวม้งในหมู่บ้านเป็นประเด็นสำคัญ

5.1 เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวม้ง

กลุ่มม้งที่ยังคงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองในหัวข้อนี้ เป็นกลุ่มที่ยังคงมีการทำพิธีกรรมตามศาสนาหม้งอยู่เป็นประจำ เมื่อเกิดมีช่วงเปลี่ยนผ่านหรือวิกฤตในวงจรชีวิตขึ้นมา โดยจะมีอยู่ในกลุ่มม้งย่าง (Hmoob Yaaj) (นามสกุลไทย แสนเกียรติ, เฟื่องฟูการค้า, สกุลมีชัย, ยิงจะมีมงคล) ม้งว่าง (Hmoob Vaaj) (นามสกุลไทย หวังวัฒนาตระกูล, หวังพัฒนา, เลาวัง, แซ้วัง, ปกป้องปา) และม้งลี (Hmoob Lis) (นามสกุลไทย ฤทธิ์เยี่ยม, รัปพรดี แต่ส่วนใหญ่ยังคงใช้แซ่ลี) รวมทั้งม้งกลุ่มเล็ก ๆ ในหมู่บ้าน เช่น ม้งหาง, ม้งเฒ่า, ม้งไซ้ และม้งม้า (Hmoob Haam, Hmoob Thoj, Hmoob Xyooj, Hmoob Muas) จะเห็นได้ว่าภายในบ้านของม้งกลุ่มดังกล่าวนี้ จะมีหิ้งผีบูชาบรรพบุรุษอยู่ฝาบ้าน ตรงข้ามกับประตูหน้า ถึงแม้ว่ารูปแบบของตัวบ้านจะมีลักษณะที่ประยุกต์ใช้กับวัสดุอุปกรณ์สมัยใหม่ เช่น การใช้ไม้จริง หลังคาสังกะสี และปูพื้นซีเมนต์ แต่การจัดวางผังห้องยังคงรูปแบบเดิมอยู่ ถ้ากล่าวในแง่ของการทำพิธีกรรม ยังคงรักษาเอกลักษณ์พิธีกรรมของตนเอาไว้ และมักจะกล่าวกันว่า พิธีกรรมเป็นรูปแบบที่ผ่านการจัดสรร ปรับปรุง มีขั้นตอนในพิธีกรรมที่แน่นอน ผู้ทำพิธีจะทราบว่ามีเมื่อใดจะต้องทำพิธีอย่างไร ต้องกล่าวหรือสวดอย่างไรบ้างเพื่อให้เป็นที่ยอมรับและเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและครอบครัว

ความเชื่อที่แฝงในพิธีกรรม เป็นสิ่งที่ชาวม้งได้รับทราบผ่านเวทีที่แสดงพิธีกรรม ชาวม้งกลุ่มนี้ยังคงเชื่อเรื่องผี (dab) ที่มีอยู่ตามที่แตกต่างกัน ตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง นอกจากการมีภาษาพูด โครงสร้างเครือญาติ และการแบ่งแรงงานระหว่างเพศร่วมลักษณะเดียวกัน

ชาวม้งที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่มที่ยังคงมีบทบาททางความเชื่อดั้งเดิมและมีอิทธิพลในหมู่บ้าน ในการเป็นผู้นำการทำพิธีกรรม ที่เป็นของหมอผี (neeb) และผู้จัดการพิธีกรรม (dab) ในกลุ่มนี้มีอยู่จำนวน 13 ราย ชาวม้งในกลุ่มนี้ถึงแม้จะมีวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ที่ยังคงได้รับการปฏิบัติและเชื่อถือสืบต่อกันมา แต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดต่าง ๆ ตั้งแต่การจัดแบ่งกลุ่มย่อย

ของชาวม้งที่ยังคงได้รับการถกเถียงกันในวงวิชาการ ดังปรากฏในรายงานของ ชูพินิจ เกษมณี (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, สถานที่พิมพ์ : 4)

แต่เมื่อดูตามการจัดกลุ่มตัวเองของชาวม้ง ที่ชูพินิจ ได้รายงานเอาไว้สามารถจัดกลุ่มม้งได้ 2 กลุ่มในประเทศไทยคือ ม้งขาว (Hmoob Dawb) และม้งน้ำเงิน (Hmoob Ntsuab) และในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะกลุ่มม้งน้ำเงิน (Hmoob Ntsuab) เพราะเป็นม้งที่อยู่ในหมู่บ้านภูสวอย ซึ่งมีสำเนียงภาษาม้งน้ำเงินร่วมกัน รวมทั้งมีเครื่องแต่งกายที่มีรูปแบบเหมือนกันในกลุ่มม้งน้ำเงินทั่วไปคือ กางเกงสีดำของผู้ชายจะตัดแบบขาลวม ขอบขาสวมเส้นและเป้ากางเกงจะห้อยยาวลงมามาก ส่วนเครื่องแต่งกายสีดำของผู้หญิงจะสวมกระโปรงสีน้ำเงินจีบรอบตัว มีลวดลายในเนื้อผ้าซึ่งผ่านการย้อมในแบบปาเต๊ะ (แต่มีได้ชุดม้งอย่างปาเต๊ะ) และมีการปักดอกกลดลายรอบชายกระโปรง (ชูพินิจ เกษมณี มปท : 7) ในขณะที่กลุ่มชาวม้งขาว (Hmoob Dawb) ยังเรียกม้งน้ำเงิน (Hmoob Ntsuab) ว่าม้งเหล่ง (Hmoob Leeg) ซึ่งคำว่า เหล่ง (leeg) อาจแปลว่าเส้นเลือดหรือตะเข็บผ้าก็ได้ ซึ่งชาวม้งขาว (Hmoob Ntsuab) อธิบายว่า ที่เรียกพวกม้งน้ำเงินว่าม้งเหล่งเพราะ พวกผู้หญิงม้งน้ำเงินจะใส่กระโปรงย้อมสีน้ำเงินเข้มเป็นลวดลายต่าง ๆ เมื่อเหงื่อออกหรือผ้าถูกความชื้น สีของกระโปรงจะตกติดตามผิวหนังของผู้สวมเป็นลาย ๆ จึงได้เรียกพวกนี้ว่า ฮม้งเหล่ง (ชูพินิจ เกษมณี มปท : 7-8)

ในกลุ่มชาวม้งน้ำเงินเองยังมีการจัดกลุ่มของตนเองแตกต่างกันไปตามแซ่สกุลต่าง ๆ และมีชื่อเรียกม้งแซ่สกุลต่าง ๆ ดังนี้ ม้งจาง (Hmoob Tsaab) ม้งเฮ้อ (Hmoob Hawj) ม้งหาง (Hmoob Haam) ม้งกือ (Hmoob Kwm) ม้งลี (Hmoob Lis) ม้งลอ (Hmoob Lauj) ม้งม้า (Hmoob Muas) ม้งเฉ่า (Hmoob Thoj) ม้งว่าง (Hmoob Vaaj) ม้งโซ้ง (Hmoob Xyooj) ม้งย่าง (Hmoob Yaaj) (Cooper ed. 1995 : 19) เป็นต้น และในภาษาพูดของชาวม้งน้ำเงินบางครั้งยังเรียกชื่อม้งบางแซ่สกุลเป็นอีกชื่อหนึ่งเช่น ม้งหางเป็นม้งต่าง (Hmoob Taag) ม้งโซ้งเป็นม้งม้อ (Hmoob Mob) และม้งเฉ่าเป็นม้งกลู (Hmoob Dlub) (Cooper ed. 1995 : 18) เป็นต้น

ในการจัดกลุ่มและการเรียกชื่อของชาวม้งของชูพินิจ เกษมณี และ Robert Cooper ม้งจะถูกเรียกชื่อไปตามแซ่สกุลที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในตระกูลนั้น ในบางที่ชาวม้งภายในแซ่สกุลเดียวกัน ยังคงถูกเรียกชื่อไปตามกลุ่มแซ่สกุลย่อยออกไปอีก (sub clan) (ชูพินิจ เกษมณี มปท : 9) จะเห็นได้ว่าการจัดกลุ่มของชาวม้งมีตั้งแต่การจัดกลุ่มที่ต่างกันทางสำเนียงพูดและการแต่งกายเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มม้งน้ำเงินและกลุ่มม้งขาว และอีกส่วนหนึ่งเรียกชื่อม้งในแซ่สกุลต่าง ๆ ออกไปตามชื่อต่าง ๆ กัน ในขณะเดียวกันภายในแซ่สกุลเดียวกันยังแบ่งเป็นกลุ่มย่อยอีก ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวส่งผลให้มีรูปแบบการจัดพิธีกรรมแตกต่างกันออกไปเล็กน้อย

ถึงแม้ว่าชาวม้งภูสวอยในกลุ่มนี้มีการทำพิธีกรรมตามความเชื่อของตนเองอยู่ แต่ก็ได้มีการทำพิธีกรรมแตกต่างกันออกไปบ้างเล็กน้อยเช่น กฎเกณฑ์ในการฆ่าเหละ ตัดแบ่งส่วนของหมูในพิธีกรรม และการฆ่าเหละตัดแบ่งส่วนของหมูในพิธีศพ จะแตกต่างกันไปในชาวม้งแซ่สกุลต่าง ๆ (Nusit

Chindasri 1976) เช่น ในกลุ่มม้งอย่างในภูสวยมักมีกฎข้อห้ามมิให้กินหัวใจและปอดของสัตว์ทุกชนิด ผู้อาวุโสมีข่าเล่าตำนานว่าเหตุเกิดจากในสมัยอดีต ชาวม้งบางคนหนึ่งได้จัดพิธีกรรมขึ้น และมีชายชาวม้งคนหนึ่งพบบุตรชายซึ่งยังเป็นเด็กมาร่วมงานด้วย โดยให้เล่นอยู่บริเวณกะทะที่กำลังมีการต้มเนื้อหมูเพื่อจัดเลี้ยงอยู่ จนกระทั่งการกินเลี้ยงเริ่มต้นขึ้น ผู้มาตักเนื้อหมูที่ต้มเพื่อยกไปวางบนโต๊ะรับประทานอาหารความท้าวใจของหมูในกะทะไม่เจอ เพราะหัวใจหมูได้ไปติดอยู่ที่ก้นกะทะ จึงกล่าวโทษแก่เด็กคนนั้นว่าขโมยหัวใจหมูไปกิน จึงทำให้บิดาของเด็กชายคนนั้นโกรธและเสียหน้ามาก จึงฆ่าบุตรชายของตนเองและควักหัวใจเอาไปใส่ไว้ในกะทะแทน เมื่อมีผู้มาตักเนื้อหมูที่ต้มอยู่ในกะทะอีก และความพบหัวใจของเด็กและหัวใจของหมูที่ได้ติดอยู่ตรงก้นกะทะแล้ว จึงสงสัยว่าทำไมถึงมีหัวใจหมูสองชิ้น บิดาของเด็กชายผู้นั้นจึงเล่าความจริงให้ฟัง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ชาวม้งอย่างในหมู่บ้านภูสวยมักมีกฎข้อห้ามมิให้กินหัวใจของสัตว์อีกต่อไป ในกลุ่มม้งลีในหมู่บ้านภูสวยมักมีกฎห้ามเช่นเดียวกัน แต่ห้ามมิให้กินม้าม แต่ไม่มีใครสามารถเล่าที่มาได้ในขณะที่การแต่งงานของกลุ่มม้งลีกับกลุ่มม้งว่างในหมู่บ้านยังคงถือเป็นกฎข้อห้ามอย่างเด็ดขาดเช่นกัน

จากข้างต้น ถึงแม้ว่ากลุ่มม้งมีความแตกต่างในรายละเอียดทางวัฒนธรรมบางประการระหว่างม้งต่างสาขา, ต่างสายตระกูล และต่างแซ่ตระกูลย่อย แต่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมและประเพณีของตนเองอยู่อย่างเหนียวแน่น อันเนื่องด้วยเป็นการรักษาเครือข่ายโครงสร้างภายในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง แต่การรับวัฒนธรรมภายนอก เกี่ยวกับเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้สมัยใหม่ และระบบการศึกษาสมัยใหม่ ก็ยังคงมีการยอมรับเข้ามาด้วย บิดามารดาของชาวม้งกลุ่มนี้ นิยมให้บุตรหลานศึกษาในโรงเรียนไทย หรือบวชเรียนในวัดศาสนาพุทธ การเจ็บป่วยก่อนเสียชีวิตของผู้เฒ่าม้งของครัวเรือนหนึ่ง บุตรหลานที่บวชเป็นสามเณรได้รับการเชิญชวนจากบิดามารดาให้เข้ามากล่าวและสวดให้สวดติดถึง พระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์ก่อนตาย

5.2 ศาสนาพุทธ พิพิธภัณฑสถานชาเข่า กับม้งว่างหวังวัฒนา

กลุ่มเครือญาติแซ่ตระกูลม้งว่างหวังวัฒนา เป็นกลุ่มตระกูลใหญ่กลุ่มหนึ่งในหมู่บ้านภูสวยม และมีองค์ที่เป็นกลุ่มก้อนเหนียวแน่นเนื่องด้วยปัจจัยในการนับถือศาสนา การจัดตั้งองค์กรรฐกิจการท่องเที่ยวและระบบเครือญาติ ประกอบกับตัวผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีอิทธิพลทางด้านความคิด ความประพฤติ และการปฏิบัติตัวให้สมาชิกกลุ่มนี้ถือและจัดการปฏิบัติตามในเรื่องต่าง ๆ ก่อนข้างสูง

การเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธของกลุ่มม้งว่างหวังวัฒนา ผู้ริเริ่มการเปลี่ยนแปลงเกิดจากผู้นำกลุ่มในปัจจุบันคือ นายแสงยั่วหรือนายยอดยศ หวังวัฒนาที่เคยมีฐานะเป็นผู้นำบ้านมาหลายปี และประกอบกับเป็นบุคคลที่อยู่ในรุ่นที่สามคนแรกของกลุ่มตระกูลนี้ (ดูแผนภูมิเครือญาติกลุ่มม้งว่างหวังวัฒนา) ได้ริเริ่มหันมานับถือศาสนาพุทธและชักชวนให้ญาติพี่น้องเปลี่ยนตาม ในปัจจุบันกลุ่มม้งว่างหวังวัฒนาในกลุ่มนี้ มิได้มีการทำพิธีกรรมตามประเพณีม้งเหมือนกับกลุ่มม้งอื่น ๆ จะมีจัดพิธีกรรมบ้างเล็ก

น้อยในกรณีการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ของเด็ก หรือการจัดพิธีศพที่ผสมระหว่างศาสนาพุทธและศาสนาอื่น โดยจัดการแต่งกายศพแบบม้งและวางโลงศพไว้ในบ้าน เชิญแขกมาร่วมรับประทานอาหาร แต่ไม่มีการเป่าแคนม้งหน้าโลงศพตามธรรมเนียม ในช่วงกลางคืนมีการนิมนต์พระจากสำนักสงฆ์ภุมพินังค์-ภูสวยามาสวดศพ แต่การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานศพได้ใช้วิธีการตามแบบม้งที่ให้คุณคณผู้หนึ่งเป็นหัวหน้ารับผิดชอบดูแลการจัดการงานทั้งหมด และมีบุคคลต่าง ๆ ที่ดูแลรับผิดชอบงานฝ่ายต่าง ๆ ตั้งแต่ ประกอบอาหาร หาฟืน หุงข้าว พิธีกรรม สถานที่ตามบ้านของกลุ่มม้งวังหวังวัฒนา แต่ยังคงมีการฝังศพมิได้เผาตามพุทธศาสนา เราจะเห็นที่บูชาพระพุทธรูป ประดิษฐานแทนหิ้งผีบรรพบุรุษ ม้งวังหวังวัฒนาบางคนให้เหตุผลในการเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธเอาไว้ว่า การทำพิธีกรรมแบบเดิมสิ้นเปลืองเงินทอง และเวลามากในการจัดเลี้ยง อีกทั้งยังเห็นว่าศาสนาอื่นเป็นสิ่งมง่ายไร้สาระ เชื่อถือผีสิ่งที่อยู่ตามป่าเขา การเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธจึงเป็นการปฏิวัติศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์ตามความคิดของกลุ่มม้งวังหวังวัฒนาโดยเฉพาะในตัวผู้นำกลุ่ม

ศาสนาพุทธที่กลุ่มม้งวังหวังวัฒนายึดถือให้เป็นสัญลักษณ์แสดงความเป็นม้งหัวก้าวหน้าและปฏิบัติความเชื่อเก่าที่เห็นว่าง่าย งานศึกษาการเปลี่ยนศาสนาของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยได้เสนอประเด็นที่น่าสนใจว่า สาเหตุเกิดจากเป็นผลให้ได้รับการยอมรับจากรัฐไทย และได้รับสิทธิพิเศษต่าง ๆ ที่ตามมาในฐานะพลเมืองไทยกลุ่มหนึ่ง แต่กลุ่มม้งวังหวังวัฒนาเป็นเพียงกลุ่มม้ง กลุ่มเดียวในหมู่บ้านที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธในขณะที่กลุ่มม้งอื่น ๆ ยังไม่มีการเปลี่ยนศาสนา ประเด็นนี้ทำให้กลุ่มม้งวังหวังวัฒนามีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างชัดเจน ทั้งในด้านการรวมกลุ่ม การทำพิธีกรรม ความเชื่อและสำนึกทางชาติพันธุ์

ความเหนียวแน่นในการรวมกลุ่มของม้งวังหวังวัฒนามีใช่มีแต่เฉพาะกลุ่มเครือญาติแซ่ตระกูลการนับถือศาสนาเท่านั้น แต่การจัดองค์กรทางธุรกิจภายในกลุ่มม้งวังหวังวัฒนาคือ การร่วมหุ้นและดำเนินการจัดตั้งบริหารงานพิพิธภัณฑ์ชาวเขา และการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้ากลุ่มหวังวัฒนา ระหว่างสมาชิกในแซ่ตระกูลนี้ ทำให้เกิดเป็นการร่วมผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มขึ้น พิพิธภัณฑ์ชาวเขาของกลุ่มม้งวังหวังวัฒนาเป็นผลมาจากกระแสนุรักษ์วัฒนธรรมชาวเขาเพื่อการท่องเที่ยวในปี พ.ศ.2527 การจัด การต่าง ๆ ภายในสวนพิพิธภัณฑ์ที่มีการสร้างอาคารที่เก็บข้าวของเครื่องใช้และประวัติความเป็นมาของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในประเทศไทย มีบ้านม้งตัวอย่าง โรงตีเหล็ก และอุปกรณ์สาธิตการใช้เครื่องมือในวิถีชีวิตประจำวันของชาวม้ง เช่น การทอผ้าใยกล้วยฯ รวมทั้งผู้นำกลุ่มนี้พยายามให้สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์การปลูกสร้างบ้านแบบเดิมเอาไว้ เช่น การใช้หลังคาจาก นอกจากนี้ยังมีการปลูกสวนดอกไม้และดอกฝิ่นภายในสวนพิพิธภัณฑ์เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชม การสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวเขา โดยการจัดสร้างสวนพิพิธภัณฑ์ชาวเขาขึ้นในกลุ่มม้งวังหวังวัฒนาได้เป็นการแสดงออกถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐเพื่อการท่องเที่ยว ถึงแม้ว่ากลุ่มม้งกลุ่มนี้จะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาพุทธแล้วก็ตาม แต่ในสายตา

ของสมาชิกภายในกลุ่มภูมิเฝ้ากับการปฏิรูปกลุ่มของตนเองขึ้น เพื่อเป็นกลุ่มมั่งหัวก้าวหน้า แต่ยังคงห่วง
 แห่นและรักษาเอกลักษณ์และขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ของชาติพันธุ์บางอย่างเอาไว้เพื่อการท่องเที่ยว

ดังนั้น การเป็นมั่งหัวก้าวหน้าของมั่งว่างหวังวัฒนา ถึงแม้จะละทิ้งแบบแผนประเพณี พิธีกรรม
 ของมั่งดั้งเดิมลงไปเป็นส่วนใหญ่ แต่ได้ผูกติดอยู่กับกระแสอนุรักษ์วัฒนธรรมทางการท่องเที่ยวโดย
 แสดงผ่านการจัดตั้งสวนพืชรักษ์ชาวเขา การจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า และการนำอิทธิพลความคิดทาง
 ศาสนาพุทธเข้ามารับและใช้ในกลุ่มของตนเอง รวมทั้งความคิดใหม่ในเชิงปฏิเสหพิธีกรรมเก่า ๆ ของผู้
 นำกลุ่ม อันแตกต่างจากความเชื่อของมั่งกลุ่มอื่นไป แต่สำนึกในความเป็นมั่งหัวก้าวหน้าของกลุ่มมั่งว่าง
 หวังวัฒนา นั้นยังคงอยู่ในช่วงเริ่มต้น และพยายามจัดรูปแบบพิธีกรรม ความเชื่อและบรรทัดฐานของ
 กลุ่มให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ในการจัดพิธีกรรมของกลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนาเช่น พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธี
 รดน้ำดำหัวผู้อาวุโสของกลุ่มตนเองยังคงต้องไปขอความช่วยเหลือ แนะนำในการจัดพิธีกรรมจากภิกษุที่
 สำนักสงฆ์ภูผิงค์-ภูสวย และผู้รู้ในการจัดพิธีกรรมทางศาสนาพุทธในหมู่บ้านเช่น อาจารย์มานพ ยอง
 โกย นายสมพร สัมพันธ์ และนายอุดม อุดแปร์ เนื่องจากกลุ่มผู้นำของมั่งว่างหวังวัฒนายังไม่มีความ
 ชำนาญและรู้เรื่องในการจัดพิธีกรรมและวางตำแหน่งอุปกรณ์ในการจัดบูชาพระพุทธรูปนัก ในส่วนของ
 การพยายามมีองค์กรระหว่างมั่งว่าง ระหว่างหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ โดยจัดเป็นสมาคมมั่งว่างขึ้น
 เพื่อจัดหามาตรการสร้างบรรทัดฐานในการปฏิบัติร่วมกันเช่น ธรรมเนียมการแต่งงานที่จะมิใช่การจุด
 คร่ำหญิงสาว การลักพาตัวหญิงสาว การตั้งมาตรฐานสินสอดในตัวเจ้าสาวในราคา 15,000 บาท การทำ
 ความเคารพผู้อาวุโสที่เป็นญาติพี่น้องของฝ่ายเจ้าสาว โดยให้เจ้าบ่าวต้องทำการเคารพบุคคลในระดับ
 เดียวกัน ตั้งแต่ปู่ย่าตายาย ศาสนาในบ้านที่พ่อตาแม่ยายนับถือ พ่อตาแม่ยาย ลุงป้าหน้าอา และพี่ชาย
 น้องชายของฝ่ายเจ้าสาวอย่างละสองครั้งเท่านั้น เป็นต้น จึงได้มีการพยายามรวมกลุ่มสมาชิกมั่งว่างใน
 จังหวัดเชียงใหม่ขึ้นเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2536 ณ บ้านมั่งขุนกลาง ตำบลบ้านหลวง อำเภอ
 จอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีสมาชิกมั่งว่างที่ได้รับจดหมายเชิญเข้าร่วมในการปรึกษาหารือในครั้งนี้
 จำนวนทั้งสิ้น 36 คน ซึ่งในหมู่บ้านภูสวยมีนายยอดยศ หวังวัฒนา และนายปีเยา หวังพัฒนา เข้าร่วม
 ประชุมในครั้งนี้ โดยตัวนายยอดยศเองก็ได้รับการคัดเลือกให้เป็นรองประธานคณะกรรมการด้วย ซึ่งจะ
 ต้องมีหน้าที่หาสมาชิกมั่งว่างในหมู่บ้านเข้าร่วมสมาคมนี้ให้มากขึ้น แต่ปัจจุบันการพยายามหาสมาชิก
 เพิ่มของนายยอดยศและการจัดตั้งสมาคมมั่งว่างได้เงียบหายไป

การนับถือศาสนาพุทธ การมีองค์กรธุรกิจการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน และการพยายามเข้าร่วมกับ
 สมาคมมั่งว่าง เพื่อจัดวางมาตรการในกลุ่มให้เป็นรูปแบบเดียวกันของชาวมั่งว่างหวังวัฒนาส่งผลให้
 สำนึกของกลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนาว่า เป็นกลุ่มมั่งหัวก้าวหน้าและมีความคิดการปฏิบัติที่เหนือและดีกว่า
 ความเชื่อ การปฏิบัติแบบดั้งเดิมของมั่งแซ่สกุลอื่นในหมู่บ้าน โดยมีการดำเนินการที่เป็นไปในลักษณะ
 การพยายามปฏิรูปแนวคิดของกลุ่มมั่งดั้งเดิมลงไป แต่ปัจจุบันยังคงเป็นเพียงระยะเริ่มต้น และกลุ่มมั่ง

ว่างหวังวัฒนายังมีได้มีแบบแผนปฏิบัติพฤติกรรมที่อยู่ในทางเดียวกันทั้งหมด ยังคงมีอยู่เพียงในตัวผู้นำที่มีอิทธิพลทางความคิดและอำนาจกับสมาชิกในกลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนาเท่านั้น

กลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนาสำนึกในตัวเองอยู่เสมอว่า กลุ่มของตนเองมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นตรงที่ นับถือศาสนาพุทธ และมีองค์กรเฉพาะกลุ่มของตนเองที่แน่นอนในการมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองร่วมกัน กลุ่มนี้ได้มีการทำพิธีกรรมตามธรรมเนียมมั่งเหมือนกลุ่มอื่น

5.3 มั่งอนุรักษ์และมั่งหัวก้าวหน้ากับความแตกต่างในการร่วมพิธีกรรม

ปรากฏการณ์การรวมและแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์มั่งในหมู่บ้าน เมื่อพิจารณาในประเด็นความเป็นองค์กรกลุ่มที่เหนียวแน่นภายในแซ่ตระกูล เราจะเห็นว่า กลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนา มีแบบแผนและวิถีปฏิบัติ ความเชื่อ ที่แตกต่างจากมั่งกลุ่มอื่น ๆ โดยทั่วไป ในขณะที่มั่งกลุ่มอื่น ๆ ที่ยังคงนับถือศาสนา มั่งมีปัจจัยในการรวมกลุ่มภายในแซ่ตระกูลของตนเองผ่านทางด้านพิธีกรรมต่าง ๆ และการจัดองค์กรร่วมทางธุรกิจการท่องเที่ยวน้ำตกภูสวอย

มั่งว่างหวังวัฒนา มักจะได้รับคำติฉินนินทาจากมั่งกลุ่มอื่น ๆ ว่าเป็นกลุ่มที่ละทิ้งพิธีกรรมอันเป็นสัญลักษณ์ระเบียบประเพณีปฏิบัติแบบเดิมลงไป และรับเอาความเชื่อ การปฏิบัติใหม่มาโดยที่ยังไม่มีผู้ใดทำตามความเชื่อใหม่ได้อย่างดี (กล่าวคือ ไม่มีรูปแบบในการจัดพิธีทางศาสนาที่สำเร็จรูป ตายตัวและเป็นขั้นตอน) บุคคลในกลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนายังไม่ทราบรายละเอียดขั้นตอนในการทำพิธีทางศาสนา ในขณะที่กลุ่มมั่งอื่น ๆ ก็มักจะได้รับคำติจากกลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนาว่า ทำพิธีที่ฟุ้งเฟ้อ งบประมาณและเชื่อในสิ่งที่ไม่มีความจริง ผิดกับกลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนา โดยเฉพาะผู้นำกลุ่ม ที่มักจะกล่าวว่า กลุ่มของตนเองเป็นกลุ่มมั่งหัวก้าวหน้า พัฒนาแล้ว และมีวิธีการคิดอย่างมีเหตุผล จะไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ หรือไม่มีตัวตน

ถึงแม้ว่าทัศนคติระหว่างกลุ่มมั่งทั้ง 2 กลุ่มจะมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันในด้านความเชื่อถือ แต่มิได้แสดงออกมาอย่างชัดเจนมากนัก ต่างกลุ่มต่างมีค้อยู่เกี่ยวในกิจการของแต่ละฝ่าย จะมีเพียงการกล่าวหาและใส่ร้ายกันลับหลังหรือกับบุคคลอื่น มิใช่เป็นการถกเถียงหรือประจันหน้ากันตรง ๆ การโจมตีระหว่างกันเรื่องบุคลิกลักษณะของตัวผู้นำมักจะได้รับ การเหยียดมาสนทนากันอยู่บ่อย ๆ ในระหว่างสมาชิกในกลุ่มแซ่ตระกูลของตนเอง เช่น ตัวผู้นำของกลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนา ถูกกล่าวหาว่าความคิดดี พูดจาเก่ง โน้มนำผู้คนได้ แต่มักจะกินเหล้า จนคุมสติไม่อยู่จึงถูกตำหนิทางด้านพฤติกรรมว่าเป็นถึงผู้นำและมีอายุแต่มาได้ทำตัวให้สมกับเป็นผู้อาวุโสภายในหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มอื่น ๆ มักจะได้รับคำตำหนิเช่นกันว่า มีค้อยได้เข้ามาช่วยเหลือกิจการของหมู่บ้าน และทำงานไม่เป็น แต่อยากเป็นใหญ่เป็นโต

กล่าวได้ว่า มั่งว่างหวังวัฒนาเป็นกลุ่มที่รวมตัวกันภายในแซ่ตระกูลกันอย่างเหนียวแน่น แต่มีปัจจัยความแตกต่างทางด้านศาสนากับมั่งกลุ่มอื่น ๆ ทั่วไปที่ยังถือศาสนา มั่ง ถึงแม้ว่ายังมีกลุ่มมั่งว่างอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นแซ่ตระกูลเดียวกับมั่งว่างหวังวัฒนา แต่เป็นกลุ่มตระกูลย่อยต่างกัน มิสามารถสืบหา

ความสัมพันธ์ทางเครือญาติร่วมกันได้ (sub-lineage distinguish) จึงทำให้กลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนามกลุ่มนี้มีความแตกต่างโดดเด่นจากมั่งกลุ่มอื่น ๆ โดยทั่วไป

ในขณะที่รูปแบบของมั่งว่างหวังวัฒนามีความเป็นเฉพาะตัว แต่ความสัมพันธ์ระหว่างมั่งแซ่ตระกูลต่าง ๆ ที่ถือศาสนาฆ้องได้รับการเอื้อหนุนจากการจัดพิธีกรรมของสมาชิกแซ่สกุลต่าง ๆ เป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแซ่ตระกูลให้คงอยู่ จะเห็นได้ว่า มั่งต่างแซ่ตระกูลที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณใกล้เคียงกันหรือเป็นญาติทางการแต่งงาน มักจะเชิญชวนให้อีกฝ่ายร่วมในงานพิธีอยู่เสมอ ๆ เช่น มั่งว่างกับมั่งย่าง และมั่งย่างกับมั่งลี (ดูแผนที่แสดงที่ตั้งบ้านของมั่งกลุ่มตระกูลต่าง ๆ) ในอีกลักษณะหนึ่ง สวนน้ำตกภูสอยเป็นอีกประเด็นที่มีผลประโยชน์ร่วมกันทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวระหว่างมั่งแซ่ตระกูลต่าง ๆ บางคนในกลุ่มนี้ และที่เป็นเครือญาติทางการแต่งงาน (ดูแผนภูมิแสดงเครือญาติทางการแต่งงานของสมาชิกที่เป็นผู้บริหารสวนน้ำตกภูสอย) เป็นปัจจัยชักนำให้เกิดการติดต่อสื่อสารและร่วมมือระหว่างสมาชิกของมั่งสายตระกูลต่าง ๆ ที่บริหารงานสวนน้ำตกภูสอยอยู่ร่วมกัน จาก การสังเกตของผู้เขียนในทุกเช้า และเย็น บริเวณหน้าสวนน้ำตกจะมีมั่งแซ่ตระกูลต่าง ๆ ในบริเวณนั้น นั่งพูดคุยสนทนาและสังสรรค์กันอยู่เป็นประจำ ในขณะที่บริเวณหน้าสวนพิพิธภัณฑสถานโดยเฉพาะสหกรณ์ร้านค้าของกลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนา จะมีเพียงกลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนาสนทนา สังสรรค์กันเอง จะมีมั่งต่างแซ่ตระกูลบางคนเท่านั้นที่จะมานั่งสนทนาด้วยในลักษณะจร

มั่งกลุ่มอีกกลุ่มหนึ่งที่มีอาจกล่าวข้ามไปได้คือ มั่งคริสต์ ซึ่งเป็นมั่งกลุ่มพิเศษ ในกลุ่มนี้เป็นมั่ง 2 แซ่ตระกูล ได้แก่ มั่งลีในครัวเรือนของนายสิงห์ นายชู และนายพิจิตร มั่งย่างในครัวเรือนของนายเจ้าปา นายรัชชชและนายธนิศ แต่การถือศาสนาคริสต์ของมั่งกลุ่มนี้ มิใช่อุปสรรคในการร่วมความสัมพันธ์กับกลุ่มมั่งที่ยังถือศาสนาฆ้องเนื่องด้วยกลุ่มมั่งคริสต์ในแซ่ตระกูลลีและย่างมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติร่วมกับมั่งแซ่ตระกูลของตนเอง การทำพิธีกรรมมักจะมีมั่งคริสต์ได้รับเชิญและเข้าร่วมในงานพิธีของเครือญาติในแซ่ตระกูลของตนเองและต่างแซ่ตระกูลอยู่เป็นประจำ ในขณะที่เมื่อมีพิธีกรรมของกลุ่มมั่งคริสต์ซึ่งมีไม่บ่อยนัก โดยจะมีเฉพาะช่วงพิธีสำคัญที่หลีกเลี่ยงมิได้ เช่น งานศพ และงานแต่งงาน ก็มักจะจัดพิธีตามรูปแบบศาสนาคริสต์คือ เชิญบาทหลวงมาสวดพระคัมภีร์ไบเบิลให้ แต่ก็ยังมีการจัดงานเลี้ยงโดยเชิญมั่งแซ่ตระกูลต่าง ๆ มาร่วมในงานเช่นกัน

จากตารางที่ 9 จะเห็นได้ว่า กลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนา มีการทำพิธีกรรมผสมระหว่างพุทธและศาสนาฆ้องอยู่ 2 รายการคือ การแต่งงานและพิธีศพ และมีการทำพิธีกรรมตามธรรมเนียมคนไทยอยู่ 2 รายการเช่นกันคือ งานขึ้นบ้านใหม่ กับวันสงกรานต์ ส่วนการทำพิธีแบบศาสนาฆ้อง เท่าที่อยู่ในสนามที่ศึกษาเป็นระยะเวลา 1 ปี กลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนาครอบครัวหนึ่ง ได้จัดทำพิธีข้ามสะพานเรียกขวัญให้เด็กน้อย 1 รายการเท่านั้น พิธีกรรมทางศาสนาฆ้องทั้งหมด กลุ่มมั่งว่างหวังวัฒนาได้ละทิ้งไป ในขณะที่กลุ่มมั่งคริสต์ได้ละทิ้งพิธีกรรมทางศาสนาฆ้องไปบางส่วน เป็นจำนวน 8 รายการ แต่รูปแบบการจัดงานพิธีที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเชื่อบรรพบุรุษ กลุ่มมั่งคริสต์ยังคงจัดอยู่ เช่น พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีตั้งชื่อใหม่ ในกลุ่ม

สุดท้ายคือ กลุ่มม้งที่ยังนับถือศาสนาเมืองอยู่ กล่าวคือ ม้งย่าง ม้งลี ม้งหาง ม้งเฒ่า ม้งโซ้ง และม้งว่าง ยังมีการจัดพิธีตามศาสนาเมืองอยู่ทั้งหมด

ตารางที่ 9 การทำพิธีกรรมของชาวเมืองในแซ่สกุลต่าง ๆ

พิธีกรรม	ม้งกลุ่มต่าง ๆ							
	ม้งว่างหัวงัวฒนา	ม้งย่าง	ม้งลี	ม้งคริสต์	ม้งหาง	ม้งเฒ่า	ม้งโซ้ง	ม้งว่าง
เลี้ยงผี	×	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓
เลี้ยงผีเสาเขื่อน	×	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓
พิธีบนผี	×	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓
แก้บน	×	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓
พิธีแต่งงาน	✓*	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
พิธีศพ	✓*	✓	✓	✓*	✓	✓	✓	✓
พิธีขึ้นบ้านใหม่ม้ง	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
พิธีขึ้นบ้านใหม่พุทธ	✓	×	×	×	×	×	×	×
ร้องขวัญผูกมือ	×	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓
เลี้ยงผีประตูห้องนอน	×	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓
พิธีปิดป่าสิ่งชั่วร้าย	×	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓
ตั้งชื่อใหม่	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ข้ามสะพาน	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓
สงกรานต์ (ผูกข้อมือผู้อาวุโส)	✓	×	×	×	×	×	×	×
พิธีเลี้ยงปีใหม่	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

สัญลักษณ์ ✓ มีการทำพิธี   × ไม่มีการทำพิธี   ✓* มีรูปแบบผสมระหว่างศาสนาเมืองกับศาสนาที่กลุ่มนั้นนับถือ

เมื่อมาพิจารณาดูบุคคลสำคัญในแซ่ตระกูลต่าง ๆ ที่เข้าร่วมพิธีกรรมของบุคคลต่างแซ่ตระกูลดังตารางที่ 10 ในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลที่จะร่วมงานพิธีกรรมของเจ้าบ้านนั้น ๆ ได้ จะต้องได้รับเชิญจากตัวแทนซึ่งส่งมาจากเจ้าของบ้านพิธีกรรม ไปเชิญแขกที่สำคัญมาร่วมในพิธีกรรม อาจจะเชิญมาในฐานะเป็นผู้ทำหน้าที่ห่มผี ผู้จัดการงานพิธี ผู้ช่วยผู้จัดการงานพิธี ผู้ฆ่าหมู และประกอบอาหาร ผู้จัดอาหาร และผู้ร่วมงานเลี้ยงหลังจากเสร็จพิธีกรรม ดังนั้นผู้ที่มิได้ถูกเชิญ จึงไม่สามารถไปร่วมงานพิธีได้อันด้วยเหตุผลเกี่ยวกับมารยาท แต่หลักการเชิญร่วมพิธีกรรมของชาวเมือง แฝงนัยทางความสัมพันธ์

ตารางที่ 10 บุคคลสำคัญในแซ่สกุลต่าง ๆ ที่เข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

บุคคลสำคัญ ในแซ่ตระกูลต่าง ๆ	การมีส่วนร่วมในงานพิธีของ					
	มังว่างหวัง	มังย่าง	มังลี	มังลีคริสต์	มังย่างคริสต์	มังว่าง
มังว่างหวัง						
-เสงยั่ว	✓	×	✓	×	×	×
-ป้อซัง	✓	×	✓	×	×	×
-มังทว้อ	✓	×	×	×	×	✓
-จีหยู่	✓	×	×	×	×	×
-ทชนง	✓	×	✓	×	×	✓
-เจงตุ๋	✓	×	✓	×	×	✓
-พีระ	✓	✓	×	×	×	×
มังย่าง						
-ซีหย่ง	×	✓	✓	✓	✓	✓
-เบงฮั่ว	×	✓	✓	✓	✓	✓
-จั้งลั่ว	×	✓	✓	✓	✓	✓
-หยั่ว	×	✓	×	×	×	×
-ลั้งมา	×	✓	✓	×	×	×
-ไซกั่ว	×	✓	✓	✓	✓	✓
-ทรงสุข	×	✓	✓	✓	✓	✓
-กงจำ	×	✓	✓	✓	✓	✓
-หวูฮั้ง (สามภพ)	×	✓	✓	✓	✓	✓
-อภิชาติ	×	✓	✓	✓	×	✓
มังลี						
-ซุ	×	✓	✓	✓	✓	×
-ล่าเน้ง	×	✓	✓	✓	×	×
-ต้า	×	✓	✓	✓	✓	✓
-แตง	✓	✓	✓	✓	×	✓
-ณรงค์	✓	✓	✓	✓	✓	×
-จ่อทุ๋	✓	✓	✓	✓	×	✓
-ซ้อซง	×	✓	✓	✓	×	×
มังว่าง						
-เจ้าปา	×	✓	×	×	×	✓
-หลื่อ	×	✓	×	×	×	✓
-หู่	×	✓	×	×	×	✓
-เน้ง	×	✓	×	×	×	✓
-หยั่วต้า	×	✓	×	×	×	✓

หมายเหตุ

✓ เข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญ เช่น ทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งอย่างสำคัญ ในพิธีหรือเป็น
แขกสำคัญของเจ้าของพิธี

× ไม่เข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญ เช่น อาจจะเข้าร่วมในงานพิธี แต่ไม่มีบทบาทสำคัญ
ใด ๆ ในงานพิธีเลย เป็นผู้มาร่วมกินในวงนอกเท่านั้น หรืออาจจะเป็นผู้ที่มีได้ถูกรับ
เชิญเข้าร่วมงานพิธีเลย

ที่มา : จากการสังเกตและจดบันทึกผู้เข้าร่วมพิธีกรรมในบ้านของชาวมังแซ่สกุลต่าง ๆ

ระหว่างสมาชิกและเจ้าของบ้านที่มีพิธีกรรมกับผู้ที่ได้รับเชิญมาร่วมงานและผู้ที่ได้รับเชิญ ผู้ที่ได้รับเชิญมามักจะเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในทางปกครองในหมู่บ้าน เป็นผู้อาวุโสในหมู่บ้าน เป็นผู้เชี่ยวชาญในงานพิธีต่าง ๆ รวมทั้งเป็นเครือญาติทางการแต่งงาน หรือเป็นเพื่อนสนิท ดังนั้นการเข้าร่วมพิธีกรรมอย่างมีนัยสำคัญดังกล่าว จึงหมายถึง การแสดงความสัมพันธ์ไม่ว่าทางใดทางหนึ่งกับตัวเจ้าของบ้านพิธีกรรม

จากตารางที่ 10 ความสัมพันธ์ของบุคคลสำคัญต่าง ๆ ในกลุ่มม้งวางหวังวัฒนา กับงานพิธีของม้งกลุ่มแซ่ตระกูลอื่น จะมีเพียงบางคนเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับม้งแซ่ตระกูลอื่น ในขณะที่ส่วนใหญ่ยังคงมิได้มีความสัมพันธ์กับพิธีกรรมของม้งแซ่ตระกูลอื่น ในขณะที่เดียวกับที่กลุ่มม้งอื่น ๆ มีเพียงบุคคลบางคนเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ทางพิธีกรรมกับม้งวางหวังวัฒนา อันเป็นด้วยมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติและการแต่งงาน ในขณะที่ม้งย่ง ม้งลี ม้งว่าง จากตารางแสดงถึงจำนวนบุคคลที่เข้าร่วมงานพิธีต่อกันและกัน มีความสัมพันธ์กันอยู่พอสมควร มิได้ขาดการเข้าร่วมในงานพิธีอย่างสิ้นเชิงเหมือนดังในกรณีของม้งวางหวังวัฒนา

สรุปได้ว่า ด้วยความแตกต่างทางศาสนาเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มม้งวางหวังวัฒนา กับกลุ่มม้งอื่น ๆ ในขณะที่ม้งวางหวังวัฒนามีองค์กรทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว (พิพิธภัณฑ) เป็นหน่วยร่วมมือกันทางผลประโยชน์ภายในกลุ่มที่เหนียวแน่น แต่ในทางกลับกันม้ง กลุ่มอื่น ๆ มีองค์กรพิธีกรรมเป็นหน่วยสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มให้เกิดมีความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่มม้งขึ้น และยังมียุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยว (สวนน้ำตก) ซึ่งเป็นการร่วมมือบริหารหุ้นส่วนระหว่างม้งในแซ่ตระกูลย่ง ลี และว่าง บางคน ในส่วนของม้งคริสต์มิได้มีนัยสำคัญในด้านความแตกต่างทางศาสนากับม้งที่ถือศาสนาอื่นนั่นคือ การมีสายสัมพันธ์ทางโลหิต เครือญาติ และการแต่งงานร่วมกันกับม้งที่ยังนับถือศาสนาผี ดังนั้น ความแตกต่างอย่างชัดเจนและปฏิบัติการความสัมพันธ์ระหว่างกันจึงอยู่ที่ม้งวางหวังวัฒนา กับม้งย่งและม้งว่างที่นับถือศาสนาผีเป็นสองกลุ่มหลัก ในขณะที่กลุ่มม้งลี ม้งคริสต์ และม้งแซ่ตระกูลอื่น ๆ มีค้อยมีบทบาทและผลกระทบมากนัก

5.4 ขอบเขตบางประการระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้าน

“เอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าขาดความแตกต่างหรือขัดแย้งทางโครงสร้างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาสัมพันธ์กัน” คำกล่าวนี้เป็นคำกล่าวของสุเทพ สุนทรภาสี (2524 : 94-99) หมู่บ้านภูสวายเป็นหมู่บ้านที่มีความหลากหลายในกลุ่มชาติพันธุ์มาก แต่ถ้าใช้แนวคิดดังกล่าวข้างต้นในสังคมหมู่บ้านภูสวาย การแบ่งขอบเขตในรูปลักษณะทางชาติพันธุ์ต่าง ๆ ยังคลุมเครือและไม่ชัดเจนเท่าที่ควร เนื่องจากบุคคลแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอยู่ทางด้านการค้า สังคม และการปกครอง รวมทั้งทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านมี การปฏิสัมพันธ์ที่พุ่งเข้าสู่ความทันสมัยในบริบทของสังคมไทยด้วยกันทั้งสิ้น และไม่ได้ตกอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงเท่านั้น แต่ได้รับอิทธิพลของนโยบายการยอมรับความแตกต่างทางชาติพันธุ์ในสมัยปัจจุบันด้วย (Keyes อ้างในศิริรัตน์ แอดสกุล 2541) แต่กล่าวได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในหมู่บ้านภูสวายทราบกันดีว่า บุคคลไหนอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ไหนในลักษณะพื้นฐาน

ประเด็นด้านขอบเขตทางชาติพันธุ์ของกลุ่มต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านภูสวาย ตกอยู่ที่การพิจารณาตั้งแต่การเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จนถึงระบบเครือญาติ การจัดพิธีกรรม และการสำนึกในผลประโยชน์ในทรัพยากรทางธรรมชาติและธุรกิจร้านค้าภายในหมู่บ้านเป็นหลัก ซึ่งทำให้สามารถเห็นความแตกต่างในกฎเกณฑ์หรือธรรมเนียมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้านได้

5.4.1 บัวจั้ง (npua rooj) : การนิยามสถานการณ์ความสัมพันธ์และความแตกต่างทางชาติพันธุ์ชุดใหม่

พิธีบัวจั้ง (npua rooj) หรือพิธีเลี้ยงผีประตู/ห้องนอน เป็นพิธีหนึ่งในหลาย ๆ พิธีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง พิธีนี้ทำเพื่อบวงสรวงวิญญาณที่ปกปักรักษาห้องนอน หรือประตูหน้าต่างของบ้านที่มีพิธี และจะประกอบพิธีช่วงกลางคืนในวันข้างขึ้น วัตถุประสงค์ของพิธีเลี้ยงผีประตู/ห้องนอน เป็นไปเพื่อสุขภาพของภรรยาและบุตรหลานของหัวหน้าครอบครัว

จากการบอกกล่าวของม้งอาวุโสในหมู่บ้าน ได้เล่าตำนานของการเกิดพิธีเลี้ยงผีประตู/ห้องนอนไว้ว่า ในอดีตตั้งแต่สมัยอยู่เมืองจันมีชายชาวม้งคนหนึ่ง ไปขโมยหมูของคนต่างเผ่ามา แล้วนำกลับมาที่บ้าน เนื่องด้วยเป็นหมูที่ขโมยมาจากคนต่างเผ่า จึงกลัวว่า ชาวการขโมยหมูจะทราบไปถึงเจ้าของหมู ชายม้งผู้นั้นจึงรีบฆ่าหมูและทำพิธีเซ่นบวงสรวงให้แก่ผีประตู/ห้องนอนในบ้านของตัวเองในคืนนั้น และเชิญญาติพี่น้อง เพื่อนสนิทมาร่วมในพิธี แต่มีข้อแม้ห้ามพูด หรือกล่าวภาษาที่นอกเหนือไปจากภาษาม้ง เพราะกลัวว่าจะได้ยินไปถึงเจ้าของหมู ช่วงที่มีการห้ามกล่าวภาษาอื่นจะมีตั้งแต่ช่วงฆ่าหมูในบ้านและฆ่าเหล่านำเอากระดูก ขน ของเสียต่าง ๆ ของตัวหมู ทั้งลงในหลุมที่ขุดในบ้านแล้วกลบ และปิดประตูห้ามมิให้คนที่อยู่และเข้ามาในบ้านแล้วออกไปข้างนอก รวมทั้งคนที่มาไม่ทันฆ่าหมูและประตูปิดแล้ว จะเข้าไปในบ้านไม่ได้เป็นอันขาด จนกระทั่งการนำหมูที่ฆ่าและตัดเป็นชิ้น ๆ ไปต้มจนสุก และนำเนื้อ

หมูเคื่องในบางส่วนและนำต้มหมูให้ผู้ประกอบพิธีไปใส่ถาด 9 ใบ และกระบอกไม้ไผ่เล็ก ๆ 4 กระบอก หลังจากนั้น นำเนื้อหมูทั้งหมดไปทำพิธีในห้องนอนของหัวหน้าครอบครัวและภรรยา ทำพิธีเรียกขวัญและเซ่นผีห้องนอนเป็นอันเสร็จพิธี หลังจากนั้นจึงนำเนื้อหมูทั้งหมดแจกจ่ายให้กับผู้ร่วมพิธีทั้งหมด ผู้ประกอบพิธีจะทานอาหารที่เตรียมเอาไว้จนอิ่ม จึงจะถึงเวลาเปิดประตูบ้านได้ หลังจากนั้นไปบุคคลต่าง ๆ สามารถเข้าไปภายในบ้านกินอาหารร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นจึงสามารถพูดภาษาอื่นที่มีใช้ภาษาหมั่งได้

ปรากฏการณ์ดังกล่าว พ้องกับแนวคิดของ Nicholas Tapp (1989) เรื่องสำนักทางประวัติศาสตร์ ในช่วงสมัยต่าง ๆ ของการอพยพของม้งจากประเทศจีนถึงประเทศไทย จะสามารถปรับเปลี่ยนและสร้างสำนักทางประวัติศาสตร์ชุดใหม่ ในรูปของการปรับเปลี่ยนตำนานขึ้นมารองรับการอธิบายภาวะขัดแย้งเชิงโครงสร้างกับกลุ่มชนที่มีอำนาจเหนือกว่าตนเองในปัจจุบัน เพื่อต่อสู้กับวิกฤติวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเช่นนี้ ชาวหมั่งจึงได้สร้างเครื่องมือในการนิยามสถานการณ์ขึ้นใหม่ โดยเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของตนเอง

พิธีเลี้ยงผีประตู/ห้องนอน อันเป็นพิธีที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในครัวเรือน ในความหมายทั่วไปหมายถึงการนำหมูเพศเมียขนาดปานกลาง เช่น บวงสรวงให้กับวิญญาณที่รักษาประตู/ห้องนอน เพื่อขอความคุ้มครองและปัดเป่าโรคภัยไข้เจ็บให้แก่ภรรยาและบุตรหลานของหัวหน้าครอบครัว แต่เมื่อพิจารณาที่มาและขั้นตอนของพิธีเลี้ยงผีประตู/ห้องนอนแล้ว ร่องรอยของความเชื่อและประวัติศาสตร์ความเป็นมาชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนม้งและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในปัจจุบัน โดยการปรับเปลี่ยนตัวบุคคลหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจเหนือกว่าคนม้งในปัจจุบัน หมูที่ชาวหมั่งขโมยมาจากคนต่างเผ่าในตำนานถึงแม้ว่าในปัจจุบันชาวหมั่งจะเลี้ยงหมูหรือซื้อหมูจากในเมืองมาฆ่าเพื่อใช้ในการประกอบพิธีแล้ว แต่หมูที่มีที่มาจากกล่าว ยังคงถูกแปลความหมายว่าเป็นหมูของ “คนเมือง” ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนม้ง ในปัจจุบันที่ชาวหมั่งอพยพย้ายเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ในฐานะต่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างเผ่าและมีอิทธิพลทางสถานะสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่เหนือกว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ถึงแม้ว่าเราไม่สามารถย้อนและสืบให้ทราบความเป็นจริงว่าตำนานของพิธีนี้เกิดขึ้นจริงเพียงใด และกลุ่มชาติพันธุ์เจ้าของหมูเป็นชนเผ่าไหน อันอาจจะเป็นชนชาติจีนที่ชาวหมั่งมีความสัมพันธ์และตกอยู่ใต้อิทธิพลของชาวจีนก่อนการอพยพเคลื่อนย้ายหนีเข้ามาในประเทศไทย แต่กระบวนการทางประวัติศาสตร์การอพยพทำให้ชาวหมั่งเข้ามาสัมพันธ์และตกอยู่ใต้อิทธิพลการปกครองของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหม่ที่มีอำนาจเหนือกว่าคือ คนไทย/คนเมือง การปรับเปลี่ยนกลุ่มชาติพันธุ์ตามตำนานของพิธีเลี้ยงผีประตู/ห้องนอน จึงถูกปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใหม่ที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มีอำนาจเหนือกว่า ในพื้นที่ปัจจุบันในประเทศไทย จะเห็นได้ว่าโครงสร้างของตำนานเลี้ยงผีประตู/ห้องนอน ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมก่อนการอพยพเข้ามาประเทศไทยมากนัก เพียงแต่รับกลุ่มคนไทย/คนเมือง ที่มีอำนาจเหนือกว่าใน

ปัจจุบันเข้ามาเป็นตัวละครในตำนานอันเป็นการปรับขบวนการในการอธิบายให้สอดคล้องกับสำนักทางประวัติศาสตร์และนิยามสถานการณ์ความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ขึ้นมาชุดใหม่

เจ้าของหมู ซึ่งเป็นคนไทย/คนเมืองถูกใส่เข้าไปในตำนานเลี้ยงผีประตู่/ห้องนอน การมีให้มีการพูดภาษาเมือง/ไทย ในพิธีจึงเป็นบรรทัดฐานทางพิธีกรรม สิ่งนี้แสดงถึงความพยายามแยกขอบเขตความแตกต่างของชาติพันธุ์ระหว่างม้งกับคนไทย/คนเมือง โดยมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เหนือกว่าของคนไทย/คนเมืองต่อคนม้งในลักษณะการรับเอาคนไทย/คนเมือง เข้ามาแทนที่กลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่มีอิทธิพลเหนือกว่าคนม้งในตำนาน ซึ่งการขโมยหมูของคนม้งจากเจ้าของที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจ แสดงลักษณะการต่อต้านและการฉวยผลประโยชน์จากกลุ่มชาติพันธุ์ที่เหนือกว่ามาได้ แต่ต้องกระทำอย่างหลบซ่อน เช่น การขุดหลุมในบ้านเพื่อทิ้งกระดูก ขนของหมูที่ชำแหละแล้ว และมีให้คนต่างกลุ่มชาติพันธุ์รู้เพื่อรักษาความสัมพันธ์และไม่ต้องการให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์อย่างรุนแรง

ลักษณะพิธีกรรมและตำนานเลี้ยงผีประตู่/ห้องนอน เป็นลักษณะวัฒนธรรมที่สำคัญบางอย่าง (cultural trait) ที่ม้งมีขึ้นเฉพาะกลุ่มตนเอง และเป็นการตอกย้ำความแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่เหนือกว่าในการเข้าไปมีความสัมพันธ์ในปัจจุบัน โดยปรับเปลี่ยนรายละเอียดบางประการของตำนานให้มีศักยภาพในการอธิบายข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ชุดใหม่ขึ้นมาอีกคราหนึ่ง ความสำคัญของการปรับเปลี่ยนรายละเอียดของตำนานในที่นี้ มุ่งในแง่การเปลี่ยนขอบเขตความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ใหม่ ที่ชาวม้งได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ที่กลุ่มชาติพันธุ์นั้นมีอำนาจทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง การปกครองที่เหนือกว่าพวกเขาของตน

จากลักษณะดังกล่าว ทำให้เห็นร่องรอยบางประการที่ปรากฏขึ้นในตำนานอันอิงเข้าไปสู่สำนักทางประวัติศาสตร์ชุดใหม่ ที่สัมพันธ์กับคนไทย/คนเมือง ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลส่วนใหญ่ (dominant group) ที่มีอิทธิพลเหนือชาวม้ง การนิยามสถานการณ์ความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ชุดใหม่เช่นนี้ เป็นการผลิตซ้ำในสำนักทางประวัติศาสตร์ของชนเผ่าม้งที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับปรับทความสัมพันธ์ทางสังคมกับคนไทย/คนเมือง ปลุกฝังให้ชาวม้งเห็นความแตกต่างทางอำนาจระหว่างตนเอง กับคนไทย/คนเมือง อีกลักษณะหนึ่ง

5.4.2 การเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ของชาวม้ง

ประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ทางสังคมของชาวม้งกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ทำให้การเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่นของชาวม้งมีลักษณะที่แสดงการรับรู้ชื่อกลุ่มชนอื่น จากกรณีดังกล่าวซึ่งได้แสดงให้เห็นทัศนคติและสถานภาพทางชาติพันธุ์อื่นที่ชาวม้งมองด้วย

คำที่ชาวม้งเรียกชื่อชาวไทยและชาวเมืองที่อยู่ภาคเหนือของประเทศไทยยังคงค่อนข้างสับสนตามหลักการที่แท้จริงในระบบคิดการเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวของชาวม้งแล้ว ชาวม้งจะเรียกชาวไทยที่มีไซคนเมืองภาคเหนือว่า “ไต้” (Thaib) และเรียกคนเมืองว่า “กัวหล่ง” (kuam loom) แต่ในทาง

ปฏิบัติการเรียกชื่อคนไทย/คนเมืองของชาวม้งแล้วมักจะเรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ด้วยคำเพียงคำเดียวคือ “กั่วหล่ง” น้อยนักที่จะแยกคำเรียกชื่อกลุ่มชาวไทยและชาวเมืองออกเป็นสองคำเรียกที่แตกต่างกัน ตัวผู้เขียนซึ่งชาวม้งมองว่าเป็นคนไทยมิใช่เป็นคนเมือง โดยการพิจารณาถึงแหล่งที่มาและภาษาพูดของผู้เขียน แต่มักจะถูกชาวม้งกล่าวถึงตัวผู้เขียนเมื่อสนทนากันภายในกลุ่มชาวม้งด้วยกันโดยใช้คำว่า “กั่วหล่ง” เพื่อแสดงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้เขียนอยู่เสมอ

คำในภาษาม้งที่ชาวม้งเรียกคนเมืองว่า “กั่วหล่ง” (kuam Loom) หรือเมื่อออกเสียงเร็วฟังคล้าย “กะหล่ง” นั้น เป็นคำที่มีความสัมพันธ์เดียวกับคำเรียกชื่อ “คนเมืองหรือคนไทยสยามที่อยู่ใต้ลงมา” ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น ชาวลahu ชาวจีนฮ่อที่เรียกคนไทย/คนเมืองว่า กรอม กะหลอม ก่าหลอม เกอ หลอ เกาะเลาะ (จิตร ภูมิศักดิ์ 2535 :413-417) แต่เนื่องจากในภาษาของชาวม้งไม่มีเสียงตัวสะกดปิดท้ายนอกจากตัว ง สะกด จึงทำให้ชาวม้งใช้ตัว ง สะกดแทน ม สะกดในคำว่า กรอม กะหลอม เช่นคำว่า หลักแหลม ชาวม้งออกเสียงเป็น หละ แหลง เป็นต้น จึงทำให้ชาวม้งเรียกคนเมืองและคนไทยว่า “กั่วหล่ง”

คำว่า “กั่วหล่ง” “กะหล่ง” จึงเป็นชื่อที่ชาวม้งเรียกคนเมืองที่รับมาจากชนชาติอื่นที่เรียกชาวไทยภาคพายัพ ในขณะที่ชาวม้งใช้คำนี้เลยไปถึงไทยสยามที่อยู่ในประเทศไทยด้วยเช่นกัน ถึงแม้จะมีคำเรียกชาวไทยสยามว่า “ไท้” (Thaib) อยู่แล้ว แต่จะติดเรียกคนไทยในประเทศไทยทั้งหมดในชื่อเดียวกันว่า “กั่วหล่ง” ในขณะที่ความหมายของคำว่า “กั่วหล่ง” ไม่มีชาวม้งคนใดสามารถให้คำอธิบายได้ว่ามีความหมายว่าอะไร เนื่องจากผ่านการรับและเพี้ยนเสียงตามหลักวิชาภาษาศาสตร์จากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมาเป็นระยะเวลายาวนาน

แต่ชาวม้งยังคงเรียกชาวไทยใหญ่ที่อยู่ในภูสว่ยว่า “ไท้ล่อ/ไท้ลู่” (Thai Loj, Thai Luj) เนื่องจากคำว่า “ล่อ” (Loj) เป็นภาษาม้งขาวและคำว่า “ลู่” (Luj) เป็นภาษาม้งน้ำเงิน ซึ่งมีความหมายว่า “ใหญ่” การเรียกชื่อไทยใหญ่ของชาวม้งจึงเรียกตามคำศัพท์ที่มีอยู่ในภาษาม้งเอง ในขณะที่ชาวกะเหรี่ยงถูกชาวม้งเรียกว่า “ยาง” (yaa) หรือ “ยา” (ya) ตามที่ชาวกะเหรี่ยงในภูสว่ยก็เรียกตัวเองว่า “ยาง” เช่นกัน ที่น่าสังเกตคือชาวกะเหรี่ยงในภูสว่ยทุกคนไม่ว่าจะเป็นตั้งแต่เด็กถึงผู้ใหญ่สามารถพูดภาษาม้งได้ แต่ก็ยังคงถูกเรียกว่า “ยาง” (yaa) เพราะชาวม้งตระหนักดีว่าถึงแม้กะเหรี่ยงจะพูดภาษาม้งได้ แต่เป็นคนละกลุ่มชาติพันธุ์กับตนเอง อีกทั้งยังได้มีการแต่งงานระหว่างกัน รวมทั้งชาวกะเหรี่ยงในภูสว่ยเป็นกลุ่มเล็กและมีสถานภาพเป็นเพียงทำงานรับจ้างให้กับชาวม้งที่มีสถานภาพทางชาติพันธุ์ เศรษฐกิจและการเมืองเหนือกว่าชาวกะเหรี่ยง

ชาวจีนฮ่อ (Yunnanese Chinese) ถูกชาวม้งเรียกชื่อว่า “สัว” (Suav) จากการค้นหาที่มาและความหมายที่ชาวม้งเรียกชาวจีนฮ่อดังข้างต้นมีพบว่ามีการกล่าวถึงแต่ประการใด

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเรียกชื่อตนเองของชาวม้งที่น่าสังเกตคือ ชาวม้งจะเรียกตนเองในภาษาม้งว่า “ม้ง” (Hmoob) ในขณะที่เมื่อจะเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองเป็นภาษาไทยและพูดให้กับกลุ่มชาติพันธุ์

อื่นรู้จะเรียกตัวเองว่า “แม่่ว” มิได้เรียก “มั่ง” ตามชื่อในภาษาแม่ของตนเองอาจจะเป็นไปได้ว่า ชาวมั่งถูกกลุ่มชาติพันธุ์อื่นโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจเหนือกว่า เช่น ชาวจีน ชาวไทย คนเมือง เรียกชื่อและรู้จักชาวมั่งว่า “แม่่ว” มาตั้งแต่อดีตเป็นระยะเวลาาน คำว่า “มั่ง” จึงมิได้ติดปากหรือเป็นที่รู้จักกันในในกลุ่มชนอื่น ๆ ในทางกลับกันถึงแม้ชาวมั่งจะรู้สึกไม่ชอบกับการที่กลุ่มชาติพันธุ์อื่นเช่น คนไทย/คนเมืองเรียกตนเองว่า “แม่่ว” แต่ชาวมั่งก็ยังคงเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองให้กลุ่มชาติพันธุ์อื่นทราบในชื่อว่า “แม่่ว” อยู่ต่อไป ทั้ง ๆ ที่บางครั้งเมื่อถูกกลุ่มชาติพันธุ์อื่นโดยเฉพาะคนเมืองเรียกชาวมั่งว่า “ไ้อ่แม่่ว” (ไ้อ่แม่่ว) ในเชิงดูถูก ชาวมั่งที่ถูกเรียกเช่นนี้ก็มักจะทนไม่ได้ และอาจมีการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นทีเดียว

5.4.3 ตัวละครในพงศาวดารจีน ชนชาติมองโกลในมุมมองของชาวมั่ง

จากการสนทนากับชาวมั่งบางคนในหมู่บ้านซึ่งมีความใฝ่รู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง โดยหาประวัติความเป็นมาของชาวมั่งจากในหนังสือวิชาการเกี่ยวกับชนชาติมั่ง จากการชมโทรทัศน์และนิยายพงศาวดารต่าง ๆ เกี่ยวกับประเทศจีน ทำให้ชนชาติบางชนชาติและตัวละครบางตัวในพงศาวดารประวัติศาสตร์ของจีน ถูกชาวมั่งลากเข้ามาเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับการแสดงความรู้สึกภูมิใจในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มั่งด้วย

“จูล่ง” ตัวละครที่เป็นทหารเอกในก๊ก (จก๊ก) ของเล่าปี่ กวนอู และเตียวหุย ในพงศาวดารเรื่องสามก๊กของจีน ซึ่งจูล่งเป็นบุคคลที่ในพงศาวดารจีนเรื่องสามก๊กได้บรรยายเอาไว้ว่าเป็นชายหนุ่มร่างสูงใหญ่มีฝีมือในการสงคราม และชื่อสัตย์จงรักภักดีต่อเล่าปี่มาก ถูกชาวมั่งบางคนที่ได้อ่านนิยายสามก๊กหรือชมละครเรื่องนี้ทางโทรทัศน์ นำจูล่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ในฐานะเป็นคนที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน โดยชาวมั่งได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับตัวจูล่งที่แสดงความเป็นชาวมั่งไว้ด้านหนึ่งคือ ชื่อ “จูล่ง” เป็นชื่อที่ชาวมั่งมิได้ใช้กันอยู่เป็นชื่อของชาวมั่งหลายคน บางคนก็อาจจะมีความว่า “จู” หรือ “ล่ง” อยู่ในชื่อของตนเองคำหนึ่งเช่น “จูซ่าง” “บัวล่ง” “จิวล่ง” เป็นต้น การลากคำเรียกชื่อของตัวละครตัวนี้จึงเป็นไปเพื่อสร้างและบอกแก่สังคมได้รับรู้ถึงความมีส่วนร่วมและความยิ่งใหญ่ของกลุ่มชาติพันธุ์มั่งที่เคยมีอยู่ในอดีตที่ประเทศจีน โดยผ่านลักษณะบุคลิกและการกระทำของ “จูล่ง” ในพงศาวดารจีนเรื่องสามก๊กที่ชาวมั่งเชื่อว่าเป็นชาวมั่งเหมือนกับตนเอง

ชนชาติมองโกลก็เช่นกัน ที่ถูกลากคำพ้องเสียงของชื่อชนชาติเข้ามาร่วมบรรพบุรุษและเป็นชนชาติเดียวกับชาวมั่งคือ คำว่า “มง” “มอง” ที่มีอยู่ในชื่อชนชาติ “มงโกล” “มองโกล” ชาวมั่งกล่าวว่าเป็นคำ ๆเดียวกับคำว่า “มั่ง” ซึ่งเป็นชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง แต่ได้เพี้ยนเสียงไป เมื่อผ่านประสบการณ์การอพยพและแยกย้ายกันมา การดึงชนชาติมองโกลเข้ามาร่วมชาติพันธุ์กับชาวมั่งเช่นนี้ จะเป็นความจริงหรือเท็จประการใดมิสามารถทราบได้ แต่ลักษณะเช่นนี้ได้แสดงความพยายามของชาวมั่งที่มีความเชื่อเช่นนี้ว่า ในสมัยอดีตชนชาติของตนเองเคยยิ่งใหญ่และมีรัฐประเทศ อาณาจักรของตนเอง และในบาง

ครั้งสามารถต่อสู้และแข่งขันทางอำนาจและการสู้รบกับชาวจีนได้ ซึ่งนำความภูมิใจมาให้กับชาวม้งที่เข้าใจพงศาวดารจีน และเกี่ยวกับความยิ่งใหญ่ของชนชาติมองโกลในอดีตว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน

5.4.4 การแต่งงานภายในและระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

ลักษณะการแต่งงานของชาวม้งยังคงเป็นรูปแบบการแต่งงานกันในชนเผ่า (Endogamy) มีม้งไม่กี่คนเท่านั้นในหมู่บ้านที่แต่งงานกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นโดยอาศัยอยู่ในหมู่บ้านและย้ายออกไปอยู่ที่อื่น มีม้งในหมู่บ้านเพียง 6 คนเท่านั้นที่แต่งงานกับคนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นและอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ม้งที่แต่งงานกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมักจะแต่งงานกับบุคคลที่เป็นกลุ่มคนไทย/คนเมือง ที่มีฐานะการศึกษาในระดับต่ำถึงปานกลางและเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มาจากที่ต่างกัน มีคนเมืองในภาคเหนือ คนอีสาน คนภาคกลาง และคนภาคใต้ที่มาแต่งงานกับม้ง และตั้งถิ่นฐานอยู่ในหมู่บ้าน โดยมีทั้งม้งได้เดินทางไปทำงานที่อื่นและมีความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมาก ทำให้นำเอาคู่แต่งงานของตัวเองกลับมาอยู่ในหมู่บ้านและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นย้ายเข้ามาทำงานค้าขายในหมู่บ้านและแต่งงานกับคนม้งในที่สุด

แต่เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นไม่บ่อยนักเนื่องจากธรรมเนียมการแต่งงานและทัศนคติทางสถานภาพระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงมีความแตกต่างกันอยู่ ในข้อเท็จจริงด้านกฎการตั้งถิ่นฐานหลังการแต่งงานแล้ว คนม้งยังคงยึดถือระบบแต่งงานที่ผู้ชายนำภรรยามาอยู่บ้านของบิดาตนเอง ในขณะที่กลุ่มคนไทย/คนเมืองมักจะแต่งงานโดยนำบุตรชายเข้ามาอยู่บ้านของฝ่ายพ่อตา แม่ยาย และทัศนคติทางด้านสถานภาพระหว่างชาติพันธุ์นั้นคนไทย/คนเมือง มองคนม้งว่ามีสถานะทางชาติพันธุ์ที่ต่ำกว่า เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ภายในหมู่บ้านจึงยังคงมีอยู่เป็นจำนวนน้อย โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาการแต่งงานระหว่างคนไทยใหญ่ คนกะเหรี่ยง กับม้งภายในหมู่บ้าน ไม่ปรากฏว่ามีการแต่งงานกัน ทั้งนี้กลุ่มคนม้งมองไทยใหญ่ กระเหรี่ยงมีสถานะทางชาติพันธุ์ เศรษฐกิจที่ต่ำกว่าตนเช่นกัน ในขณะที่ชาวจีนฮ่อมีการแต่งงานกับชาวม้งเป็นจำนวนน้อยด้วยเช่นกัน จากการสังเกตของผู้เขียน มีผู้หญิงชาวจีนฮ่อในหมู่บ้านที่ยังมิได้แต่งงานซึ่งมีอายุมากเป็นจำนวนถึง 4 ราย ผู้อาวุโสชาวม้งกล่าวแก่ผู้เขียนถึงกรณีผู้หญิงจีนฮ่อในหมู่บ้านที่ยังมิได้แต่งงานว่า เคยมีชาวม้งขอแต่งงานหลายราย แต่ได้รับการปฏิเสธจากผู้หญิงจีนฮ่อ จึงทำให้อยู่เป็นโสดจนกระทั่งปัจจุบันนี้

ธรรมเนียมการแต่งงานและทัศนคติระหว่างชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน จึงทำให้ความสัมพันธ์ทางเครือญาติระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านยังคงแยกออกจากกัน มีเพียงม้งและคนไทย/คนเมืองบางครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติโดยการแต่งงาน กลุ่มชาติพันธุ์ม้งจึงยังคงมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติและสายตระกูลภายในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองมากที่สุด ดังในตารางที่ 11

จะเห็นได้ว่าการแต่งงานภายในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีจำนวนสูงสุดถึง 155 คู่ และการแต่งงานภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันของคนไทย/คนเมือง คนจีนฮ่อ คนกะเหรี่ยง มีเพียง 9 , 10 และ 4 คู่ตามลำดับ ส่วนการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ยังมีจำนวนน้อยมาก กล่าวคือ คนม้งแต่งงานกับจีนฮ่อ 1 คู่ คน

มั่งแต่งงานกับคนไทย/คนเมือง 8 คู่ และคนไทย/คนเมือง แต่งงานกับคนจีนฮ่อ 3 คู่ ในขณะที่การแต่งงานระหว่างคนไทย/คนเมือง/จีนฮ่อ/มั่ง กับคนไทยใหญ่/กะเหรี่ยง ไม่มีปรากฏ

เมื่อพิจารณาถึงฐานะทางเศรษฐกิจ ความมั่งคั่ง และสภาพทางสังคมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้าน ชาวมั่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ในหมู่บ้าน แต่มีบางครอบครัวที่มีฐานะดี ดังนั้นสภาพทางชาติพันธุ์ที่ต่ำกว่าคนไทย/คนเมือง จึงมิได้เป็นอุปสรรคในการที่มั่งบางคนได้แต่งงานกับคนไทย/คนเมืองที่ส่วนใหญ่มีภูมิหลังทางฐานะและเศรษฐกิจอาชีพในระดับต่ำถึงปานกลาง (วัดจากทัศนคติของชาวมั่งต่อคนไทย/คนเมืองที่เข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน) ในขณะที่ชาวกะเหรี่ยงและไทยใหญ่ ยังคงได้รับการพิจารณาจากชาวมั่งว่ามีสภาพทางชาติพันธุ์และความมั่งคั่งต่ำกว่า และไทยใหญ่บางคนในหมู่บ้านเป็นบุคคลต่างด้าวได้เข้ามาทำงานเป็นลูกจ้างในร้านค้าในขณะที่ชาวกะเหรี่ยงที่เป็นหนุ่มสาวมีอาชีพทำงานรับจ้างในไร่นาของชาวมั่ง หรือค้าขายพลอยเล็กๆ น้อยๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว จึงเป็นสิ่งที่ไม่น่าสงสัยว่า การแต่งงานระหว่างมั่งกับคนไทยใหญ่/กะเหรี่ยงเกิดขึ้นไม่ได้ง่ายนัก

การแต่งงานระหว่างมั่งและจีนฮ่อเพียง 1 ครอบครัวแสดงความหมายอย่างไม่มีนัยสำคัญเมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์ทางกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้าน ที่ครอบครัวชาวจีนฮ่อในหมู่บ้านได้นับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนถึง 4 ครอบครัวจากทั้งหมด 10 ครอบครัว ธรรมเนียมความเชื่อทางศาสนาจึงเป็นสิ่งที่ขัดขวางการแต่งงานระหว่างชาวมั่งและจีนฮ่อมิให้มีขึ้น โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องการห้ามรับประทานเนื้อหมูของชาวจีนฮ่อที่นับถือศาสนาอิสลามในขณะที่ชาวมั่งมักจะจัดงานโดยฆ่าหมูเลี้ยงบรรดาแขกเหรื่อเมื่อมีพิธีกรรมเกิดขึ้น ระบบเครือญาติของชาวมั่งจึงยังช่วยรักษาเอกลักษณ์ในการรวมกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง โดยการรวมกลุ่มเครือญาติที่เป็นเผ่าพันธุ์เดียวกันเอาไว้ได้

ตารางที่ 11 แสดงการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

การแต่งงานใน / ระหว่าง กลุ่มชาติพันธุ์	มั่ง	ไทย / เมือง	จีนฮ่อ	กะเหรี่ยง	ไทยใหญ่
มั่ง	155	8	1	-	-
ไทย / เมือง	8	9	3	-	-
จีนฮ่อ	1	3	10	-	-
กะเหรี่ยง	-	-	-	4	-
ไทยใหญ่	-	-	-	-	-

* จำนวนการแต่งงานคิดเป็นจำนวนคู่

5.5.5 การกำหนดขอบเขตในกิจกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

งานพิธีกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพิธีเลี้ยงผี (ua neeb, ua dab) เพื่อรักษาความเจ็บป่วย หรืองานพิธีเรียกขวัญ ผูกข้อมือ (hu plig, khi hluas) ผู้มาร่วมงานพิธีของเจ้าของงานพิธีได้ ต้องได้รับเชิญจากตัวแทนที่เจ้าของงานพิธีบ้านนั้น ไปเชิญมาร่วมงานเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่ของผู้ที่มาร่วมงานพิธีได้รับเชิญมา มักจะเป็นญาติพี่น้อง และเพื่อนที่สนิท ผู้ที่ไม่ได้รับเชิญจะไม่สามารถไปได้ เพราะเจ้าของงานไม่ได้เชิญตนเอง ลักษณะการเชิญมาร่วมงานพิธีกรรมในหมู่บ้านม้งภูสวอย มักจะเป็นการร่วมพิธีในกลุ่มเครือญาติและเพื่อนสนิทที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเท่านั้น น้อยคนนักที่จะเป็นคนจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในหมู่บ้านที่ได้เข้าร่วมพิธี หรืออาจจะมีบ้างตรงที่มาร่วมงานพิธี แต่อยู่ในวงนอกเช่น ชาวกะเหรี่ยงที่เป็นลูกจ้างชาวม้ง และอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ตัวผู้เขียนในการเข้าร่วมพิธีต่าง ๆ มักจะมีทั้งการได้รับเชิญและไปด้วยตนเอง ซึ่งชาวม้งมิได้มองมากไปกว่าเป็นผู้เข้ามาศึกษาพิธีกรรมของพวกเขา และที่พิจารณาดูก็มีคนไทย/คนเมืองเข้าร่วมบ้างแต่เป็นส่วนน้อยมากที่จะเป็นเพื่อนสนิทกับชาวม้งที่จัดงานพิธีนั้น ลักษณะการร่วมงานในพิธีได้ช่วยกำหนดขอบเขตการติดต่อและคบหาสมาคม สื่อสารถกเถียงปัญหากันภายในเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเท่านั้น ทำให้ผู้ที่เป็กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านที่มีได้เป็นชาวม้ง ถูกแยกออกไปจากบริบทความสัมพันธ์ในพิธีกรรม ซึ่งเป็นการแสดงความหมาย การรวมกลุ่มในสำนึกของรูปลักษณะทางชาติพันธุ์ในกลุ่มม้งภายในหมู่บ้าน โดยแสดงความแตกต่างและแบ่งขอบเขตทางชาติพันธุ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ออกไป

คนไทย/คนเมืองและจีนฮ่อ มักจะมีความรู้สึกและเข้าใจว่า กลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองในหมู่บ้านเป็นชนกลุ่มน้อย และไม่มืองค์กรที่เป็นจุดรวมตัวกันได้ จากการพิจารณาถึงที่มาก่อนเข้ามาอยู่อาศัยของคนไทย/คนเมืองในหมู่บ้านนี้ พบว่าได้เคลื่อนย้ายมาจากที่ต่าง ๆ กันในประเทศไทย เช่น กรุงเทพฯ อุดรธานี นครสวรรค์ เชียงราย เชียงใหม่ และสถานที่ตั้งร้านค้าภายในกลุ่มชาติพันธุ์ไทย/เมือง มิได้อยู่รวมกลุ่มใกล้ ๆ กัน ต่างก็เป็นเจ้าของร้านหรือเช่าจากชาวม้งในหมู่บ้านในที่ต่าง ๆ กัน รวมทั้งคนไทย/คนเมืองและจีนฮ่อที่มาอยู่ในหมู่บ้านภูสวอย มักจะมีกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับชาวม้งมากนัก โดยภายในกลุ่มคนไทย/คนเมืองและจีนฮ่อกลุ่มนี้มีกิจกรรมทางศาสนาที่แตกต่างกันเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มคนไทย/คนเมือง กับชาวจีนฮ่อที่นับถือศาสนาอิสลามและกลุ่มคนไทย/คนเมือง กับชาวจีนฮ่อที่นับถือศาสนาพุทธ

กลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลามในหมู่บ้านมีอยู่สองกลุ่มคือ ชาวจีนฮ่อ 4 ครัวเรือน และคนไทย/คนเมืองอีก 3 ครัวเรือน ตามรายชื่อดังต่อไปนี้ ชาวจีนฮ่อมี นางไกล้เข้า มีสกุล, นายราเชนทร์ มีสกุล, นายสมบุรุษ วรัชกาญจน์ และนางบุญศรี มาลัยพรรณ คนไทย/คนเมือง มี นายสุรินทร์ แลงซอน (คนเมือง) นายสมหมาย เสถียร (อุดรธานี) และนายแก้วบุญ มีพละ (คนเมือง) เมื่อสังเกตตามทางเดินที่มีร้านขายสินค้าในหมู่บ้านเราจะเห็นกลุ่มบุคคลที่นับถือศาสนาอิสลามดังกล่าวบางคนมีสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความหมายของศาสนาอิสลามโดยอาจจะเป็นการใส่ชุดหิญาบของผู้หญิง หรือการเขียนภาษาอิสลามตรงป้าย

หน้าร้านค้าของตนเอง แต่การรวมกลุ่มร้านค้าของกลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลามมีได้อยู่ในพื้นที่บริเวณเดียวกัน ต่างกระจายตั้งร้านค้าตามที่ต่าง ๆ กันไปในบริเวณทางเดินหลักของหมู่บ้าน อันเนื่องด้วยกลุ่มคนไทยอิสลามและคนจีนฮ่ออิสลามส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นเจ้าของร้านค้า เพียงแต่ทำการเช่าร้านเพื่อค้าขายจากเจ้าของที่เป็นชาวม้งหรือจีนฮ่อในหมู่บ้าน

การปฏิบัติศาสนกิจของอิสลามิกชนในหมู่บ้านดูเหมือนยังไม่มีการทำละหมาดรวมกันในตอนเย็นหรือตอนเช้ามีด ในทางความรู้สึกของอิสลามิกชนทุกคนในหมู่บ้านมีสถานที่ทำละหมาดร่วมกันอยู่ ณ บ้านของ นางสาวไกล่เช่า มีสกุล ในทุกวันศุกร์แต่ในทางปฏิบัติจริงแล้ว อิสลามิกชนในหมู่บ้านมักจะทำละหมาดในบ้านของตนเองเป็นประจำวันละ 5 ครั้ง มีน้อยครั้งมากนักที่จะรวมตัวกันทำละหมาดที่สถานที่รวมสักครั้งหนึ่ง ในทุก ๆ เช้ามีดที่ผู้เขียนได้เข้าไปศึกษาทำวิจัยในหมู่บ้าน มักจะได้ยินเสียงสวดทำละหมาดของบ้านคนไทย/คนเมืองที่นับถือศาสนาอิสลามที่ตั้งอยู่ใกล้ ๆ บริเวณที่พักของผู้เขียนเป็นประจำ ในชีวิตประจำวัน อิสลามิกชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะอยู่ร้านขายสินค้าของตนเอง และกลับเข้าบ้านในเวลาเย็นเพื่อทำละหมาดและกิจวัตรประจำวัน มีคอยได้ยุ่งเกี่ยวสัมพันธ์กับชาวม้งมากนัก

ย้อนกลับมาพิจารณาถึงแหล่งที่มา ภูมิหลังของสมาชิกอิสลามิกชน จะเห็นว่ามาจากที่ต่าง ๆ กัน และที่อยู่ในภูสวดยมาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะชาวจีนฮ่อในขณะที่คนไทย/คนเมืองในกลุ่มนี้มาจากเชียงใหม่ อุดรธา ความสัมพันธ์ทางเครือญาติระหว่างอิสลามิกชนในหมู่บ้านจะมีเพียงเฉพาะกลุ่มชาวจีนฮ่อในนามสกุลมีสกุลและมาลัยพรรณเท่านั้น แต่มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเครือญาติกับกลุ่มคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม รวมทั้งคนไทย/คนเมืองด้วยกันก็ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเครือญาติกันเลย ข้อเท็จจริงเช่นนี้ความสำนึกร่วมกันของกลุ่มชาวจีนฮ่อและกลุ่มคนไทยเมืองที่นับถือศาสนาอิสลามจึงอยู่ที่เพียงปัจจัยในการนับถือศาสนาเท่านั้นแต่มิได้มีองค์ประกอบที่จะทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน ดังนั้นปัจจัยที่เอื้อในการรวมกลุ่มอิสลามิกชนให้กลายเป็นกลุ่มก้อนจึงยังคงมิได้รับการจัดให้มีขึ้น กลุ่มอิสลามิกชนภายในหมู่บ้านจึงกลายเป็นผู้ที่มิพบปะกันในหมู่บ้านในฐานะผู้เช่าร้านจากคนม้งและคนจีนฮ่อเพื่อทำการค้า มีเพียงชาวจีนฮ่ออิสลามบางคนที่อยู่ในหมู่บ้านมาเป็นเวลานานที่จะมีอำนาจหน้าที่และตำแหน่งในหมู่บ้านบ้าง เช่น การเป็นเลขานุการกลุ่มสหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านภูสวดยและเป็นสมาชิกอาสาป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนบ้านภูสวดย

กลุ่มผู้นับถือศาสนาพุทธมีลักษณะคล้ายกับกลุ่มคนจีนฮ่อและคนไทย/คนเมืองที่นับถือศาสนาอิสลามในด้านความเหนียวแน่นของกลุ่ม กลุ่มผู้นับถือศาสนาพุทธนี้เฉพาะเจาะจงในกลุ่มคนไทย/คนเมืองและจีนฮ่อ ซึ่งภายในกลุ่มทั้งสองยังมีความแตกต่างในด้านนิกายที่นับถือ คนไทย/คนเมืองในหมู่บ้านถือนิกายของศาสนาพุทธตามแบบคนไทย/คนเมืองในประเทศไทยทั่วไปคือ นิกายเถรวาท ในขณะที่ชาวจีนฮ่อ ยังคงถือศาสนาพุทธมหายาน ดูเหมือนว่าประเด็นในการนับถือศาสนาพุทธภายในกลุ่มนี้มิใช่เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการรวมตัวกันภายในกลุ่มขึ้น ปรากฏการณ์ที่คงมองเห็นอยู่ในระหว่างชาวจีนฮ่อและคนไทย/คนเมืองมิได้มีความเกี่ยวข้องในกิจกรรมทางศาสนาเท่าที่ควร จะมีเพียงการร่วมในเทศ

กาลบางอย่างที่เกิดขึ้น เช่นพิธีศพของจีนฮ่อ หรือการบริจาคเงินผ้าป่า ความสนใจในกิจกรรมทางศาสนา โดยเฉพาะการทำบุญของคนจีนฮ่อและคนไทย/คนเมือง มีอยู่ค่อนข้างน้อย ในทุกเช้าจะมีเพียงกลุ่มคนไทย/คนเมืองบางคนที่อยู่บริเวณลานจอดรถในหมู่บ้านเป็นผู้ตักบาตรถวายให้พระภิกษุจากสำนักสงฆ์ที่มาบิณฑบาตรภายในหมู่บ้าน กิจกรรมในชีวิตส่วนใหญ่นอกกลุ่มผู้นับถือศาสนาพุทธนี้จะข้องเกี่ยวกับการค้าขายในทุกวันและพูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ ที่มาตั้งร้านค้าใกล้ๆ กัน

ถึงแม้ว่ากลุ่มคนไทย/คนเมืองที่นับถือศาสนาพุทธจะมีความเกี่ยวข้องทางการแต่งงานกับคนจีนฮ่อและม้งในหมู่บ้านอยู่บ้าง (มีการแต่งงานระหว่างกันจำนวน 11 ราย) ซึ่งเป็นจำนวนน้อยและกิจกรรมส่วนใหญ่ยังไม่มีส่วนสัมพันธ์กับกลุ่มม้งวางหวังวัฒนาที่นับถือศาสนาพุทธ แต่การตั้งร้านค้าของกลุ่มคนไทย/คนเมืองและจีนฮ่อมิได้อยู่ร่วมบริเวณเดียวกับกลุ่มม้งวางหวังวัฒนาจะมีเพียงคนไทย/คนเมืองบางคนที่ตั้งงานกับม้งวางหวังวัฒนาที่เข้าไปตั้งร้านค้าภายในบริเวณเดียวกันได้เพียงจำนวน 1 ราย

โดยสรุปแล้ว กลุ่มคนจีนฮ่อและคนไทย/คนเมือง เป็นเพียงผู้ค้าภายในหมู่บ้านและมีผลประโยชน์ทางการค้าเท่านั้น และภายในกลุ่มที่นับถือศาสนาอิสลามและพุทธมิได้มีองค์กรในการรวมตัวเพื่อทำกิจกรรมทางศาสนาและสังคมร่วมกันเป็นกลุ่มก้อนเท่าใดนัก ประกอบกับกลุ่มนี้เป็นเพียงกลุ่มเล็กในหมู่บ้าน จึงยังคงไม่มีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้านมากนัก ส่วนใหญ่แล้วมักจะเข้าร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านร้านค้าในหมู่บ้านกับคณะกรรมการหมู่บ้าน รวมทั้งการช่วยเหลือบริจาคเงินเล็กๆ น้อยๆ ให้กับกิจกรรมการพัฒนาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

ความรู้สึกของคนไทย/คนเมืองจึงยังคงเห็นว่าเป็นคนละกลุ่มชาติพันธุ์กับชาวม้งในขั้นพื้นฐาน แต่การเป็นชนกลุ่มน้อยที่ไม่มียุทธศาสตร์ของตนเองภายในหมู่บ้าน ทำให้ยังมีค้อยได้เกิดเรื่องกระทบกระทั่งกับชาวม้งที่เป็นชนกลุ่มใหญ่ในหมู่บ้าน คนไทย/คนเมืองยังคงอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเพื่อการค้าขายเป็นจุดประสงค์หลัก จากการสนทนากับคนไทย/คนเมืองที่มาค้าขายอยู่นหมู่บ้านภูสอยพบว่า ส่วนใหญ่จะมีที่พักอาศัยถาวรอยู่ในพื้นราบหรือตามจังหวัดต่าง ๆ และนาน ๆ จึงจะเดินทางลงกลับไปเยี่ยมญาติพี่น้องสักครั้งหนึ่ง

วิถีชีวิตส่วนใหญ่ทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และพิธีกรรมของคนไทย/คนเมืองและจีนฮ่อ มักจะไม่ค่อยมีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมากนัก คนไทย/คนเมืองเห็นว่าการทำพิธีกรรมเป็นสิ่งที่คนม้งต้องทำและไม่ควรเข้าไปยุ่งและข้องแวะด้วย เพราะถือกันคนละศาสนา กัน ต่างคนจึงควรต่างอยู่ไม่รบกวนและก้าวก่ายสิทธิกันและกัน จะข้องเกี่ยวเท่าที่จำเป็นเมื่อมีกิจกรรมทางการปกครอง เช่น การประชุมเกี่ยวกับปัญหาร้านค้าที่มีได้ทำตามกฎระเบียบเพื่อส่วนรวม หรือการทิ้งขยะหน้าร้านค้า เป็นต้น

การอยู่ร่วมอย่างพหุในสังคมหมู่บ้านภูสอยของกลุ่มชาวจีนฮ่อและคนไทย/คนเมือง ร่วมกับชาวม้งซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีจำนวนมากและสามารถคุมอำนาจการปกครองในหมู่บ้านได้ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมและศาสนา แต่ไม่ก้าวก่ายซึ่งกันและกันและตราบใดที่ยังไม่มีกลุ่มไหนประพฤติดุปฏิบัติอันนำความเดือดร้อนมาให้หมู่บ้าน กฎ กติกาในการอยู่ร่วมพหุสังคมที่เข้ามาแทนที่

ศาสนาก็คือ กฎระเบียบของหมู่บ้านโดยมีชาวม้งเป็นผู้ใช้อำนาจอยู่ และมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การค้าในหมู่บ้านอยู่ร่วมกัน ขณะเดียวกันก็อยู่ท่ามกลางความสัมพันธ์ที่มุ่งเข้าสู่บริบทของสังคมไทยเป็น อย่างสูงอีกทางหนึ่งด้วย

สรุป ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านภูสอยมีอยู่อย่าง หลากหลาย ตั้งแต่ความแตกต่างในรายละเอียดทางวัฒนธรรมภายในกลุ่มชาวม้งด้วยกันเองที่มีความ แตกต่างในการทำพิธีกรรม ข้อห้ามในพิธีกรรมและความเชื่อในระหว่างชาวม้งต่างสาขา (ม้งขาวและม้ง น้ำเงิน) ม้งต่างสายตระกูลและม้งต่างสายตระกูลย่อย (sub-clan) อิทธิพลของศาสนาพุทธทำให้มีชาวม้งบางกลุ่มแซ่สกุลคือ ม้งว่างหว้งวัฒนาเปลี่ยนไปนับถือศาสนาพุทธ ทำให้แสดงความแตกต่างจากม้ง กลุ่มอื่น ๆ ในหมู่บ้านมากขึ้น ที่ถึงแม้ม้งที่ยังถือผีแต่ละจะมีความแตกต่างในรายละเอียดทางวัฒนธรรม อยู่บ้าง แต่ก็ยังมีการร่วมในการทำพิธีกรรมและสังสรรค์กันอยู่ ในขณะที่ม้งว่างหว้งวัฒนาไม่ค่อยเข้าร่วมพิธีกรรมกับชาวม้งที่ยังถือศาสนาและทำพิธีกรรมดั้งเดิม แต่ถึงอย่างไรก็ตามความแตกต่างดังกล่าว ไม่ได้แสดงนัยสำคัญและเป็นเพียงความแตกต่างขั้นพื้นฐานเท่านั้นที่ยังคงปรากฏอยู่ แต่ความสัมพันธ์ ระหว่างชาวม้งกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้านยังคงมีโครงสร้างทางสังคมร่วมกันในด้านสำนึกในประวัติศาสตร์ ความเป็นมา การใช้ภาษา ระบบเครือญาติและสายสัมพันธ์ทางการแต่งงานที่ยังคงอยู่ ซึ่งแสดงลักษณะ ที่แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในหมู่บ้าน เช่น การเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่น การยังมีความสัมพันธ์ทาง การแต่งงานและกิจกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมที่แตกต่างกันอยู่มาก ถึงอย่างไรก็ตาม ความแตกต่าง ดังกล่าว ได้ถูกวางอยู่บนพื้นฐานการยอมรับในความแตกต่างระหว่างกลุ่มชน มิได้มีการขัดแย้งในวิถี การปฏิบัติมากนัก เพราะต่างฝ่ายต่างจะไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นผลกระทบให้กับอีกกลุ่มหนึ่งให้เดือด ร้อน ในขณะที่กิจกรรมต่าง ๆ โดยรวมของทุกกลุ่มชนได้แสดงความสัมพันธ์ที่พุ่งเข้าสู่บริบทต่าง ๆ ใน สังคมไทยร่วมกัน โดยเฉพาะระบบเศรษฐกิจและการปกครอง